

СТАНОВИЩЕ

От: *доц. д-р Стела Стоянова Ралева,*

Институт за икономически изследвания при Българската академия на науките
професионално направление 3.8. „Икономика“
научна специалност „Политическа икономика“

Относно: конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 3.8. „Икономика“ по Икономика на обществения сектор и пазар на труда за нуждите на Института за икономически изследвания при БАН

Основание за представяне на становището: участие в състава на научно жури в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ съгласно Заповед №513 от 15.07.2026 г. на директора на ИИИ при БАН и решение от първо заседание на научното жури от 17.08.2026 г.

1. Обща информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на секция „Макроикономика“ в Института за икономически изследвания при Българската академия на науките (ИИИ при БАН). Информацията за него е публикувана в ДВ бр. 50 от 02.06.2026г. До участие в конкурса е допуснат единственият кандидат – гл. ас. д-р Кристина Стефанова Мархолева.

2. Информация за кандидата

Гл. ас. д-р Кристина Стефанова Мархолева е завършила бакалавърска и магистърска степен по Макроикономика в Университета за национално и световно стопанство (УНСС) съответно през 2009 и 2010 г. Тя е придобила докторска степен в същия университет през 2014 г. с тема на дисертационния труд „Публични разходи и модели на социално – икономическо развитие в Европейския съюз“. От 2009 до 2014 г. е хоноруван асистент, от 2014 до 2017 г. е асистент, а от декември 2017 до септември 2023 г. е главен асистент в катедра „Икономика“ на УНСС. Водила е лекционни курсове по Икономика на обществения сектор (на български и английски език), Микроикономика (на български и английски език), Макроикономика, Икономика на Европейския съюз и Икономика и публичен сектор в ОКС „бакалавър“, вкл. в дуалната програма по икономикс на УНСС и Tianjin Foreign Studies University, Китай, както и по Европейски политики, програми и проекти в ОКС „магистър“. От септември 2023 г. и до момента е главен асистент в секция „Макроикономика“ на Института за икономически изследвания при БАН. Специализирала е в Центъра за изследвания по мениджмънт и икономика на Университета в Евора, Португалия през 2013 г. Била е гост-лектор в Института за технологии на Източна Македония и Тракия в Кавала, Гърция през 2019 и 2023 г. Паралелно с академичната си дейност, от 2013 г. работи като консултант по изготвяне и управление на проекти по европейски и национални програми и по извършване на макроикономически и стратегически анализи, както и като външен оценител на интелектуални резултати по проекти, финансирани по програма Еразъм+. Притежава сертификат за вътрешен одитор на системи за управление на качеството по ISO 9001:2015. Член е на Българската асоциация за европейски изследвания и на организационните комитети на редица международни и национални научни конференции, организирани от УНСС, Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и

ИИИ при БАН. Владее отлично английски език. Има компетенции за работа със статистическите и иконометрични софтуери SPSS и EViews.

3. Изпълнение на минималните национални изисквания по чл. 26 от ЗРАСРБ и допълнителните изисквания на ИИИ при БАН за заемане на академична длъжност „доцент“

Гл. ас. Кристина Мархолева е представила справка за изпълнение на минималните национални изисквания според член 26 от ЗРАСРБ и приложението към чл. 1а, ал.1 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на изискванията на ИИИ при БАН, към която са приложени необходимите доказателства. Тя е депозирала за участие в конкурса 24 публикации (15 на английски език), като всички те са приети за рецензиране, защото не повтарят представените за придобиване на ОНС „доктор“ и за заемане на академичната длъжност „главен асистент“ и съответстват на обявения конкурс. Структурата на публикациите е както следва: една монография, представена като хабилитационен труд; една самостоятелна статия, две самостоятелни студии и две студии в съавторство, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация; две студии (една самостоятелна и една в съавторство) в нереферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове и 16 статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове, 6 от които са в съавторство. Заглавието на хабилитационния труд и неговото съдържание показват, че той попада изцяло в тематичната област на конкурса. С рецензираните публикации са покрити минималните национални изисквания, като по показателите от група Г те са надхвърлени с повече от 94 т. (294,25 т. при национален минимум 200 т. и минимум на ИИИ при БАН 230 т.), а показателите от група А (50 т.) и група В (100 т.) са изпълнени съгласно изискванията. В справката за показателите от група Д са отбелязани 74 цитирания, формиращи 735 т. при минимален праг 70 т. (50 т. по националните изисквания).

4. Обща характеристика на представените научни публикации

Най-важно място сред публикациите заема самостоятелната монография „Публично финансиране на средното и висшето образование в България – резултати, проблеми и предизвикателства“. Тя представлява комплексно и систематично изследване на публичното финансиране на средното и висшето образование и на ефикасността на разходите за него. Основната цел е да се оцени състоянието и ефикасността на публичното финансиране на средното и висшето образование в България и да се идентифицират актуалните проблеми и предизвикателства пред образователната сфера в страната. Сериозно внимание в монографията се отделя на изясняването на теоретичните аспекти на финансирането на образованието като публично благо и на вътрешните фактори на ефикасността. В нея се прави анализ на нормативната уредба на финансирането, на динамиката и структурата на публичните разходи и на резултатите от образованието в количествен и качествен аспект. Много съществена част от нея са направената оценка на ефикасността на публичните разходи в сравнение със страните от Централна и Източна Европа и формулираните проблеми, предизвикателства и препоръки за промени. Тя е базирана на използването на широк кръг от статистически източници, има стройна и логична структура (пет глави, увод и заключение) и съдържа интересни изследователски резултати, което позволява определянето ѝ като хабилитационен труд. В по-синтезиран вид някои от разглежданите в нея или свързани с тях проблеми са анализирани също в публикации №3, №13, №15 и №17.

Втората съвкупност от публикации се отнася до публичните финанси и типологията на държавите в ЕС. В нея са включени изследванията за конвергенцията във функционалната структура на публичните разходи (№6), определянето на данъчните модели (№18) и моделите на финансиране на научноизследователската и развойна дейност в Европейския съюз чрез използването на клъстерен анализ (№9).

Третата група публикации са в областта на неравенството в доходите и богатството и ролята на публичния сектор. В публикация №19 са оценени ефектите на данъците и на структурата на публичните разходи върху доходното неравенство в държави от ЦИЕ чрез панелна регресия. Публикации №20 и №22 са посветени на детерминантите на неравенството в богатството, а в публикация №23 неравенството в доходите от трудови възнаграждения в България е оценено чрез административни данни на НАП в сравнение с данните от проучване на НСИ.

Публикациите от четвъртия тематичен кръг са свързани с образователната структура на населението, уменията и пазара на труда. В публикации №2 и №5 са очертани характеристиките на образователната структура, които осигуряват предимства за прехода към зелена икономика и за намаляване на младежката безработица. В публикация №4 са формулирани препоръки за развитието на дуалното обучение в България с оглед участието на МСП и регионалните различия. В публикация №16 чрез прилагането на клъстерен анализ е направено групиране на държави-членки на ЕС според равнището на дигитални умения на тяхното население.

В последната група публикации се изследват структурната конвергенция и секторните специфики на пазара на труда. В публикация №14 са изведени теоретичните аспекти на значението и факторната обусловеност на структурната конвергенция на пазара на труда в ЕС. Структурната конвергенция към еврозоната според разпределението на заетостта сред икономическите сектори е оценена за България в публикации №7 и №10. В публикации №24 и №12 това е направено и за държавите от ЦИЕ, като в последната е приложен и панелен бета конвергентен подход. В областта на производителността на труда са публикации №11, №8 и №21, като в последната е оценена конвергенцията в производителността на труда между страните от ЦИЕ и еврозоната на агрегирано и секторно ниво.

5. Оценка на научните и научно-приложните приноси в представената от кандидата продукция

Основните приноси и резултати в публикациите на гл. ас. д-р Кристина Мархолева може да се систематизират по следния начин:

Първо: Направеният обстоен анализ на образованието като частно благо според неговите първични характеристики и като публично благо според начина на доставянето му и възприетото схващане за него като публично благо „по дизайн“.

Второ: Изведените особености на публичното финансиране на образованието, откритите му задачи за осигуряване на ефикасност и равенство, идентифицираните най-важни предизвикателства пред достигането на тези задачи и разкритите специфики на вътрешните фактори на ефикасността при средното и висшето образование в България.

Трето: Направената оценка на ефикасността на публичното финансиране на средното и висшето образование в България в сравнителен план чрез апробацията по няколко модела за средно и висше образование, ориентирани към входните ресурси, към резултатите и неориентирани, и обстойната обосновка на получените резултати.

Четвърто: Откритите проблеми и предизвикателства пред публичното финансиране на средното и висшето образование в България въз основа на характеризираната нормативна

уредба на тяхното финансиране, на въздействието ѝ върху динамиката и структурата на публичните разходи и върху факторите на ефикасността, и на сравнителния анализ с нивата на финансиране в ЕС и страните от ЦИЕ, оценяващ относителната позиция на България.

Пето: Оценената чрез сигма конвергентен анализ, основан на линеен трендов модел на коефициента на вариация, конвергенция на разходите за образование на обучаем в България спрямо средното равнище за ЕС, измерената конвергенция между държавите-членки на ЕС във функционалната структура на публичните разходи (COFOG) и обоснованото чрез клъстерен анализ разграничаване на данъчни модели в ЕС и на модели на финансиране на научноизследователската и развойна дейност, с определено място на България.

Шесто: Откритото по-силно спрямо данъците въздействие на разходната политика върху доходното неравенство в ЦИЕ чрез разработената методология с панелен модел, изведените водещи фактори на неравенството в богатството в България и страните от ЦИЕ и установеното по данни на НАП подценяване на неравенството в доходите от труд в анкетните данни на НСИ.

Седмо: Откритите характеристики на образователната структура на населението, благоприятни за прехода към зелена икономика и за намаляване на младежката безработица; направената оценка на образователната структура в България, ЦИЕ и ЕС; изведените критерии за регионално приоритизиране на мерките за насърчаване на дуалното обучение в България и обособените чрез клъстерен анализ групи държави според притежаваните дигитални умения.

Осмо: Систематизираната концептуално-теоретична рамка за анализ на структурната конвергенция на пазара на труда, оценената структурна конвергенция на заетостта на България и страните от ЦИЕ към еврозоната чрез прилагане на сигма конвергентен анализ и панелен бета регресионен модел и оценената конвергенция в производителността на труда между ЦИЕ и еврозоната на агрегирано и секторно ниво чрез комбинирана методология.

6. Описание на представените цитирания

Гл. ас. д-р Мархалева е представила подробна справка за 74 цитирания на своите трудове, като 27 от тях са в престижни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация. Други 19 цитирания са в монографии и колективни томове с научно рецензиране, а 28 са в нереферирани списания с научно рецензиране. Многократното надхвърляне на праговете изисквания за цитируемост доказва, че научната продукция на кандидата е добре апробирана и той е разпознаваем сред професионалната общност.

7. Лични впечатления

Имам лични впечатления от д-р Кристина Мархалева от близо 20 години. Била съм нейн преподавател по макроикономически дисциплини по време на обучението ѝ в бакалавърската и магистърската степен. Впоследствие сме работили в една катедра в УНСС и в колективи по научноизследователски проекти, а от две години сме в една секция в ИИИ при БАН. Тези впечатления са изцяло положителни и са за сериозен и задълбочен и изследовател, както и за много последователен, отговорен и добронамерен колега.

8. Въпроси, критични бележки и/или препоръки

Нямам съдържателни критични бележки към кандидата. Позволявам си да ѝ препоръчам да продължи научните си търсения в областта на икономика на обществения сектор и пазара на труда и да се ориентира към публикуване на научни статии и студии в реномирани

чуждестранни научни издания.

9. Заключение

Въз основа на представените публикации на гл. ас. д-р Кристина Мархолева и постигнатите в тях съществени научни и научно-приложни приноси и резултати, на натрупания значителен изследователски и преподавателски опит и на активната ѝ работа в практиката по национални и международни проекти, смятам, че тя е много подходящ кандидат за обявения конкурс. Тя отговаря напълно на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и Правилника за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИИИ при БАН. Предвид всичко посочено давам категоричната си положителна оценка на кандидата и с пълна убеденост препоръчам на членовете на научното жури да гласуват за нейното назначаване на академичната длъжност „доцент“.

16.10.2026 г.

Изготвил становището:

/доц. д-р Стела Ралева/